

Lofzangen

In Engeland is het zingen van lofzangen tijdens kerkelijke bijeenkomsten pas in de laatste tijd ontwikkeld. Nog geen twee eeuwen geleden was de introductie ervan aanleiding tot rumoerig verzet. In Aberdeen werden lofliederen voor het eerst gezongen in het midden van de achttiende eeuw; en wel door soldaten die daar tijdelijk waren gestationeerd. Het resultaat was een heftig dispuut tussen enerzijds degenen die de Calvinistische visie aanhingen, en die geloofden dat alleen een Bijbeltekst gezongen mag worden in de kerk (m.n. de Psalmen), en anderzijds degenen die andere lofliederen wilden introduceren. De eerste groep besloot aan de nieuwe praktijk een einde te maken door jonge mannen te huren die voor in de kerk werden gezet en zeer luid en vals zongen. De concurrerende strijd tussen 'langzame' en 'snelle' zangers werd zo hevig dat de dienst in tumult eindigde.

Lofzangen werden al vanaf het begin van de Christelijke Gemeente gezongen. Velen geloven dat Lukas 1:46-54 (het 'Magnificat'), Lukas 2:29-32 ('Nunc dimittis'), Efeze 5:15,1 Timotheüs 3:16, en 6:15,16 Christelijke lofzangen waren, voordat ze werden opgetekend in de Bijbel. Dit lijkt echter zuivere speculatie. Plinius, de Romeinse gouverneur van Bithynië, schreef in het jaar 112 aan de keizer Trajanus. De keizer had namelijk een vraag gesteld over de praktijk van de mensen die Christenen worden genoemd. Plinius schreef daarop dat de Christenen tijdens hun samenkomsten lofzangen tot Christus zongen 'als tot een God'. Soortgelijke woorden gebruikt een schrijver uit de derde eeuw, aangehaald door Eusebius: 'lofzangen en aanbiddingsliederen zoals die in het begin door de gelovigen werden geschreven, lofzangen tot Christus, het Woord van God, waarin zij Hem God noemen'.

In de Middeleeuwen werd het zingen van lofliederen in het Grieks en Latijn hoofdzakelijk in de praktijk gebracht door priesters als een onderdeel van hun dagelijkse dienst. De Reformatie bracht een grote verandering, en het gezamenlijke zingen van lofliederen bloeide op. Luther componeerde vele liederen, maar Calvijn stond alleen de Bijbeltekst toe, hoofdzakelijk Psalmen. In Engeland bestond aanvankelijk de gemeentelijke samenzang uit Psalmen, maar geleidelijk aan werden ook gezangen geïntroduceerd, zoals hierboven beschreven. Het Britse volk kent daarom een traditie waarin het zingen van lofliederen een gewoon gebruik is als onderdeel van de godsdiensttoefening.

Precies zoals in andere elementen van Christelijke traditie worden we nu geconfronteerd met een mengsel van waarheid en vervalsing, Schrift en gewoonte. Een zorgvuldig onderzoek van Gods Woord is noodzakelijk om te ontdekken welke plaats het zingen van lofliederen in het Nieuwe Testament inneemt. We zullen ons niet bezighouden met het zingen van lofliederen tijdens evangelisatiewerk, maar ons beperken tot de rol die het gebruik van lofliederen speelt in de ware dienst van God, dat wil zeggen wanneer de Gemeente samenkomt op één plaats met het doel om te aanbidden.

Drie Schriftgedeelten behandelen dit onderwerp van het zingen:

1. Efeze 5:19 (met Kol. 3:16), toegelicht door Jakobus 5:13 en Handelingen 16:25.
2. 1 Korinthe 14:15, misschien geïllustreerd door Mattheüs 26:30 (met Mark. 14:26) en Hebreëën 2:12.
3. Openbaring 5:19; 14:3 en 15:3.

1. Efeze 5:19 zegt letterlijk: 'Wordt vervuld met de Geest, spreekt tot uzelf (d.w.z.: onder elkaar) in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen, en zingt en jubelt de Heer in uw hart'. Dit verwijst naar het Christelijke leven in het algemeen en niet speciaal naar de samenkomsten. Het schijnt te zeggen dat Christenen in vreugde zowel als droefheid zingende mensen zijn.

Het is van groot belang even stil te staan bij de drie woorden: psalmen, lofzangen en geestelijke liederen. Op dit punt is Trench's 'Synonyms of the New Testament' zeer verhelderend. 'Wanneer sommige uitleggers weigeren een onderscheid te zien tussen deze uitdrukkingen, met als argument dat het Paulus' bedoeling beslist niet geweest is verschillende vormen van Christelijke poëzie te classificeren, dan is dit getuigenis ongetwijfeld waar. Desondanks moest Paulus toch drie uitdrukkingen gebruiken, en dat niet op grond van theoretische overwegingen. Elke genoemde uitdrukking moet dus wel zijn specifieke betekenis hebben, die meer weergeeft dan de andere woorden. Deze drie uitdrukkingen bieden ons de mogelijkheid, hoewel het onmogelijk is ál te scherpe lijnen te trekken, de Christelijke poëzie te verdelen in drie hoofdgroepen zoals die bestonden in de apostolische tijd'. Psalmen waren in het Oude Testament liederen die gezongen werden met begeleiding van snaarinstrumenten.

Trench twijfelt er niet aan dat de Psalmen van Efeze 5 en Kolosse 3 (en mogelijk 1 Kor. 14) de geïnspireerde Psalmen zijn van het Oude Testament. Deze interpretatie moeten wij beslist afwijzen. Ook alle katholieke, anglicaanse en reformatorische Schriftverklaarders interpreteerden het woord helaas op deze manier. Eeuwenlang is het Boek der Psalmen daarom in hun samenkomsten gezongen. Als dit feit op zichzelf stond, konden we het nog aanvaarden, maar het staat niet op zichzelf. Het is maar één element uit een heel systeem waarin details van de oudtestamentische godsdienst worden overgebracht naar het Christendom. In haar gebouwen, haar priesterdom, haar offers, haar reukwerk en haar muziek heeft de Christelijke kerk in de loop van de geschiedenis veel Judaïsme overgenomen. Het gebruik van het Boek der Psalmen uit het Oude Testament als een instrument voor Christelijke godsdienstoefening is een voornaam onderdeel in dit beeld. De oudtestamentische Psalmen *kunnen* niet instrumenten zijn van ware Christelijke aanbidding, eenvoudig omdat de aanbidding in de Psalmen gericht is tot Jahweh en niet tot de Vader en de Zoon; omdat een volbrachte verlossing nog niet bekend was; en omdat de vloekpsalmen helemaal niet overeenkomen met de geest van het Nieuwe Testament.

Dit is de reden waarom de psalmen van Efeze 5:19 niet de psalmen van het Oude Testament zijn. Het moeten wel psalmen zijn die speciaal gecomponeerd zijn voor de Christelijke eredienst. Over lofzangen zegt Trench: 'Een kenmerk van een Griekse lofzang was dat het lied gericht was tot een god. (..) Toen het woord 'lofzang' werd overgenomen in de taal van de kerk, heeft het dit speciale kenmerk gehouden. Een 'psalm' is vaak een verhaal van iemands redding of een herdenking van de ontvangen genade: en van 'geestelijke liederen' kan hetzelfde gezegd worden; maar een 'lofzang' is altijd (...) direct gericht aan God, tot Zijn eer'. Een lied betekent elk gezang: 'Het kan op zichzelf ieder gezang zijn, ook een strijdlid of een oogstlied'. De toevoeging van het woord 'geestelijk' betekent dat zij werden gedicht door geestelijke mensen, die daartoe werden bewogen in de sfeer van geestelijke dingen'. Misschien wordt dit alles het duidelijkst, als we, mede op grond van de uiteenzettingen die zojuist zijn gegeven, maar met een klein verschil van benadering de conclusie trekken dat elk van de drie woorden psalmen, lofzangen en geestelijke liederen betrekking heeft op het hele gebied van Christelijke uitingen. Het eerste (psalmen) vestigt de aandacht op het feit dat de Christelijke gevoelens zichzelf uiten in muzikale composities; het tweede (lofzangen) dat deze tot lof van God waren; en het derde (geestelijke liederen) laat zien dat ze vocaal waren, dat ze gezongen werden (en niet materieel ten gehore werden gebracht door instrumenten). Sommigen leidden uit het Griekse werkwoord 'psallo' (1 Kor. 14:15; Ef. 5:19; Jak. 5:13) de betekenis af: 'lofzingen met een muzikaal instrument'. Noodzakelijkerwijs zou het dan de bedoeling zijn om instrumentale begeleiding te hebben tijdens het zingen in de Christelijke eredienst. Het is zo'n algemeen gebruik geworden, muzikale begeleiding te hebben bij het zingen in de Christelijke bijeenkomsten dat men er mee vertrouwd is geraakt, zodat men niet meer inziet hoe ver dit van de Schriftuurlijke waarheid afstaat. Het werkwoord *psallo* betekende in eerste instantie 'een snaar tokkelen met de vinger'. In het oorspronkelijke woordgebruik was het een snaar van een boog, maar later een snaar van een muziekinstrument. De enige kleine Schriftuurlijke aanwijzing in verband met het gebruik van muzikale begeleiding in de Christelijke eredienst, is dan ook de oorspronkelijke betekenis van dit woord. Maar als we daarop moeten afgaan, kunnen we net zo goed pijl en boog gebruiken als begeleiding tijdens het zingen.

Het is niet geoorloofd zulke conclusies te trekken uit de oorspronkelijke betekenis van een woord. *Psallo* heeft in het Nieuwe Testament op zichzelf niets te maken met het gebruik van muziekinstrumenten. In het Oude Testament was instrumentale muziek uitdrukkelijk toegestaan voor de tempeldienst. Dat blijkt uit enkele belangrijke gegevens over het gebruik van instrumenten en hun spelers: 'op het tiensnarig instrument' (Psalm 92:4); '(...) en U met de harp loof' (Psalm 43:4); '(...) tot het gezang van het huis van de HEERE op cimbalen, luiten en harpen, tot de dienst van het huis Gods' (1 Kron. 25:6), en vele andere tekstplaatsen. Wanneer we dit vergelijken met het totaal ontbreken van zulke gegevens in het Nieuwe Testament, kunnen we alleen tot de conclusie komen dat er geen instrumenten werden gebruikt in de nieuwtestamentische gemeenten. Ja, zij zouden zelfs onze gedachten afleiden van de innerlijke geestelijke activiteit die het wezen is van ware aanbidding.

De erkenning van deze feiten is niet beperkt tot een bepaalde groep. Zelfs sommige kloosterordes in de Middeleeuwen hebben dit steeds erkend, en ook de vroegere

Presbyterianen. ‘Wordt vervuld met de Geest (...) zingt en jubelt de Heer in uw hart’ betekent dat bij dergelijke liederen de Heilige Geest de speler is, en Zijn instrument is het *hart* van de gelovigen – en niet hun vingers of handen.

2. Terwijl Efeze 5:19 handelt over het Christelijke leven en gedrag in algemene zin, spreekt 1 Korinthe 14:15 over de gemeenschappelijke Christelijke godsdienst. Dit kan afgeleid worden uit het verband waarin het staat: in het gedeelte van 1 Korinthe 11:17 tot 14:40, wat we in het vorige hoofdstuk hebben overdacht. Het blijkt ook uit de nauwe verbinding tussen zingen en danken of aanbidden. ‘Ik zal met de geest *zingen*, maar ik zal ook met het verstand *zingen*. Anders als gij *dankt* met de geest, hoe zal hij die de plaats van een onkundige inneemt, amen zeggen op uw *dankzegging*?’

Nu er zo veel gezegd is tegen muziek tijdens de eredienst, kan de vraag gesteld worden: waarom moeten we dan eigenlijk zingen? Het antwoord is dat hier in deze verzen, die de grondslag vormen van de ware dienst aan God, het zingen een plaats krijgt toegewezen; en dit is een afdoend antwoord. Als we de verheven plaats van de Geest van God in het zingen erkennen, en er aandacht aan schenken dat er gezongen wordt met het hart, met de geest en met het verstand, zal aan het muzikale element (goedklinkend zingen) geen al te grote plaats worden gegeven, maar zal anderzijds het voortbrengen van onwelluidende klaagzangen vermeden worden.

3. De derde groep teksten over het zingen (in de Openbaring) is uiterst belangrijk. Veel van wat we geleerd hebben in deze studie over ware eredienst, wordt namelijk bevestigd doordat het gesymboliseerd is in een gezicht over aanbidding in de hemel voor de ogen en oren van de ziener Johannes. Het lied dat gezongen wordt in de hemel, is een nieuw lied, omdat het gericht is tot Hem Die zit op de troon, en tot het Lam.

Nu we de betreffende Bijbelgedeelten in het kort besproken hebben, komen we tot de conclusie dat lofliederen nodig zijn voor ware eredienst. Ze zullen nieuw moeten zijn in de zin dat er in elke taal in elk stadium behoefte is aan nieuwe liederen, maar ze zullen oud zijn wat de inhoud betreft, in overeenstemming met alles wat we geleerd hebben over ware aanbidding. Het is bijzonder interessant om liederboeken te bekijken met het oog op het aanbidden van de Vader. Een onderzoek bij de grote reeks liederboeken laat ons zien dat ‘Spiritual Songs’ (1978)¹ belangrijke bijdragen heeft geleverd in dit soort liederen. Het is onmiskenbaar waar dat deze liederen, naast God, toegeschreven kunnen worden aan het werk van J.N. Darby en mede-arbeiders. Er was in zijn lange leven en zijn werk in dienst van Christus een bepaalde periode dat hij zich bewust werd van de afwezigheid van Engelse liederen die aanbidding van de Vader uitdrukten. De tijd die aan het maken van deze liederen besteed is, is niet tevergeefs geweest. De eerste grote noodzaak was dat de liederen niet alleen werden gericht tot Jahweh of tot de Heer, maar tot de Vader. ‘Ik buig mijn knieën voor de *Vader*’ (Ef. 3 :14). Hieraan verbonden is de volledige vreugde en vrede in

1

Een herziene editie van *Hymns for the little Flock*. In Nederland vergelijkbaar met *Geestelijke Liederen*, editie ‘Uit het Woord der Waarheid’.

het geloof, die gevonden wordt in de zekerheid van de vaste verhouding met de Vader door het bloed van Christus.

Uw kinderen, Vader, door gena, verheerlijken Uw Naam;
in vreugde voor Uw aangezicht aanbidden w' U tesaam.

Eén van de beste voorbeelden is dit lied van E.H. Chater:

Eer zij U, o God en Vader, in de Zoon geopenbaard;
wij staan vol van vreugde voor U door Zijn werk, volbracht op aard.
Dankend buigen we in aanbidding voor U neer, wij allen saam,
en van ganser harte zeeg'nen wij Uw grote, heil'ge Naam.
Prijs, aanbidding, roem en glorie brengen wij U, één van zin;
peilloos is de hoogte en diepte die wij in Uw liefde zien.

In sommige van deze liederen komt de speciale plaats van de Vader naar voren, onderscheiden van de plaats van de Zoon en de Geest. Hierin is de Vader de Bron of Fontein van liefde en al het goede.

Wij prijzen U, Vader, U, bron van de zegen.
De Zoon openbaarde Uw heerlijke Naam.
Wij brengen met blijdschap U lof en aanbidding,
daar wij nu als heil'gen voor u mogen staan.

Het geloof en de liefde, waardoor wij de plaats van kinderen bij de Vader verwerkelijken, leidden de dichters van deze liederen vaak in de gedachten van de Vader.

En is het waar? Ik zal zijn als uw Zoon!
Door Zijn gena zal 'k zitten op de troon.
O God der heerlijkheid, hoe groot en rijk:
U maakt me in heerlijkheid Zijn beeld gelijk.

De twee volgende liederen zijn misschien wel het mooiste. Ze zijn geschreven door respectievelijk A. Carruthers en T. Willey.

Zijn Vader, onze Vader, Zijn God en onze God!
Hij is Uw Veelgeliefde, de vreugde van Uw hart.
Wij zijn van Hem en delen weldra Zijn heerlijkheid
en kennen dan uw liefde; hoe straalt uw aangezicht!
U hebt uw welbehagen in Christus ons betoond,
en zegent ons als zonen die U hebt voorgekend.
Nu zijn we in 't rijk van vrede waar liefde ons omringt
en drinken 't levend water in vreugd die nooit vergaat.

Het centrale thema: de vreugde van de Vader in Christus en Zijn offer komt in verschillende geciteerde liederen naar voren. Het komt ook duidelijk naar voren in een lofzang van Mary Bowly, die als volgt begint:

O God, wij zien op Jezus, Uw eengeboren Zoon.
Hij is Uw welbehagen, Hij deed geheel Uw wil.
En in die hoogste gave, vrijwillig afgestaan,
zien wij Uw grote liefde, Uw wil tot ons behoud.

Het kenmerkende van J. N. Darby's lofliederen, gericht tot de Vader, is de heerlijke overpeinzing van de vervulling en volmaaktheid van de ware aanbidding in de hemel:

Lieflijk stijgen wierookgeuren eeuwig op tot 's Vaders troon.
Elke knie buigt zich voor Jezus, en elk schepsel eert de Zoon.
De eeuw'ge raad des Vaders eiste voor de Zoon gelijke eer.
En Zijn luister geeft de glorie van Zijn God en Vader weer.
Rondom 't Lam staan grote scharen van de Geest vervulden en
huldigen in 't licht met vreugde Hem als de Eeuw'ge, de 'Ik ben'.

De aangehaalde vertaalde liederen staan poëtisch wellicht niet altijd op een hoog niveau van dichtkunst. In zijn voorwoord van de editie 1881 schreef J.N. Darby: 'Tenminste iets van een dichterlijke geest is nodig voor een liederboek, hoewel het geen echte poëzie moet zijn, want dat is verwerpelijk, omdat het alleen maar de geest en de verbeeldingskracht van een mens is'. Ondanks zichzelf geven zijn geestelijke liederen veel voorbeelden van de vereniging van de gemeenschap van de Vader en de Zoon met de meest verheven uitdrukingskracht. Waar kan men liederen vinden die deze verzen evenaren:

Maar wie beschrijft die glans van 't Licht waar God in woont
en dat de volle heerlijkheid van 't Lam in luister toont?
Waar God de tempel en het Lam de lichtbron is,
daar delen gelukzaligen 't verklaard geheimenis.

J.S. Blackburn